

Softbal, keuzes en kansen! (1)

De 'Hit and Run' -artikelen (o.a. LO 7 2008) hebben een aantal collega's laten nadenken over hun eigen lessen. In deze artikelen worden diverse variaties en handige opstellingen gegeven. De reacties geven aan dat vele collega's in het veld flexibel zijn en keuzes durven te maken in honkafstanden en speelhoeken voor hun eigen type leerlingen. Ik wil met dit artikel vanuit mijn visie en ervaring enkele suggesties geven, waardoor je wellicht beter de mogelijkheden en consequenties kunt overzien van je keuzes voor een bepaalde spelvorm en/of manier van werken. Door: Michel Aussems

Attractieve softbalvormen

Ik ben verheugd met het feit dat collega's anderen op gedachten brengen om attractiever en intensiever met softbalvormen ('Inblijven en uitmaken') bezig te zijn. Afgelopen jaren heb ik diverse publicaties van collega's gezien die onder andere met lesbrieven meer actiemomenten, balcontacten, snelheid van handelen en succesbeleving willen bereiken.

Opvallend daarbij vind ik de spelvormen die vertaald lijken te zijn uit trainingvormen, die met name in de breedtesport van het honk- en softbal gangbaar zijn geworden.

Uit ervaring echter weet ik dat de basis daarvoor veelal door innovatieve collega's is gelegd in hun lessen LO.

Ook zelf heb ik vele enthousiaste reacties mogen ontvangen na de diverse workshops die ik de afgelopen jaren heb mogen geven. Leidraad daarbij is altijd geweest dat er niet één weg naar Rome leidt, maar dat je als inleider wel moet aangeven waar en welke keuzes je kunt maken.

Veel slagbeurten

Mijn suggesties komen niet louter vanuit een ander vakdidactisch perspectief of een afhankelijk van je doelgroep gekozen didactische werkvorm. Zij komen vooral ook vanuit de heersende mening dat bij het gebruik van 'officiële' spelregels er te weinig balcontacten zouden zijn. Ik zou mijzelf moeten schamen als docent als mijn gebrek aan lesorganisatie zou leiden tot zo weinig slagbeurten tijdens spelen. Ook al zou ik dit goed maken met de oefen-(spel)vormen waarin veelvuldig slagbeurten voorkomen.

Spelvormen zoals softbalcricket, driehonken-softbal en drie tegen negen leven bij een goede organisatie echt veel meer slagbeurten en balcontacten op dan geschetst wordt in 'Hit and Run'. Ter illustratie: in mijn eerste les softbal (eerste jaar speciaal onderwijs, 70 lesminuten) komen de leerlingen in een 20-25 minuten spel minimaal zes keer aan slag, naast de 18-24 'swings' die in het 'instructie'gedeelte van de les gemaakt worden. Zeker als je in jouw lesgeefsituatie

durft te kiezen voor een totaal of totaal-deel-totaal-methode, kun je al spelend in deze fase meer ballen slaan.

Andere visie KNBSB

Gelukkig is ook de KNBSB enkele jaren geleden gekomen met een andere visie op bepaalde doelgroepen binnen de breedtesport (allerjongsten, pubers, jong-volwassenen en ouderen) en hun organisatie van de speelmomenten. Zij heeft ingezien dat sportbeoefenaars meer geïnteresseerd zijn in een lossere organisatiestructuur, dan wekelijkse competities en in spelvormen die aansluiten op de directe belevingswereld van de potentiële deelnemers. 'What's hot and what's not!', zoals B. Neutkens het in zijn hockeyartikelen (LO nr. 3, 2009) noemt.

Zo zijn 'softbalcricket' en 'drie-honken-softbal' tegenwoordig erkende spelvormen binnen de KNBSB voor vijf- tot twaalfjarigen onder de naam BeeBall (single B en double B) en introduceert de KNBSB op dit moment aangepaste wedstrijdvormen en competitiestructuren voor kleinere en van samenstelling wisselende teams op recreatiesportniveau, die op het BeeBall aansluiten onder de naam CurveBall (zie www.knbsb.nl).

Keuzemomenten

Afhankelijk van je doelstellingen en mogelijkheden van je doelgroepen liggen er mijns inziens een aantal keuzemomenten en mogelijkheden, die de leerlingen de kans bieden om de spelproblematiek beter te laten beleven en doorgronden.

sen aanschaffen van statieven is heel goed te omzeilen met het 'krantenstatief' (zie foto), gemaakt van een strak opgerolde krant en een of twee, 45 cm pillonen. Dat weegt en kost vrijwel niets en is duurzamer dan u verwacht.

Krantenstatief

2. Een honkloopactie is tactisch gezien altijd het gevolg van de kwaliteit (snelheid, richting, hoogte en plaats van landen dan wel vangen) van een slag en volgens mij kan er dus nooit vooraf reeds besloten worden welk honk men moet trachten te bereiken (zoals bij 'Hit and Run').
3. Ik ben zelf vanuit het principe 'tikken is altijd goed', een groot voorstander om in eerste instantie voor een tikactie te kiezen in plaats van een 'brand'actie. Methodisch gezien is softbal volgens mij een veredelde vorm van een overloopspel oftewel een tikspel met vrijplaatsen.

Batling-T

kennisgemaakt met Beeball, Peanutbal of 'Coach-pitch'. Deze laatste spelvormen worden echter vrijwel allemaal direct als eindvorm aangeboden, zonder het spel echt te doorgronden.

Methodische keuzes

Hoe zou je alle leerlingen een attractieve en leerzame methode aan kunnen bieden?

Overzicht van keuzemogelijkheden			
Materiaal en afstanden:	Inblijven:		Uitmaken: Wisselen:
<i>Keuze voor:</i>	<i>In het spel komen:</i>	<i>In het spel blijven/scoren:</i>	
Balgrootte, hardheid en gewicht	Statief	Vaste loopweg	Tikken Vast aantal beurten
Knuppel	Uit de hand?	Variabele loopweg?	Vangen Plus 1-regel.
Handschoen;			
kwaliteit en grootte	Toss	Na een vangbal:	
<i>Speelveld:</i>	'Coach- pitch'	Spel gaat door, alleen slagman uit.	'Branden' 3 uit, met maximum
Aantal honken	Pitcher	Spel dood, lopers keren ongehinderd terug	3 uit
Honkafstanden		Spel dood, looper kan uitgemaakt worden.	
Hoek van het speelveld		Spel levend.	

Opmerkingen

1. Mijn ervaring is dat het slaan van een bal uit de hand een qua coördinatie veel moeilijkere vaardigheid is, dan slaan van een statief of op een over korte afstand verticaal aangegooide bal (toss). Het voor slechts enkele les-

Met name in het voortgezet onderwijs instromende leerlingen hebben diverse bewegingservaringen met slagbal-/honkloopspelen. Velen komen binnen met louter slagbalervaringen, steeds meer echter hebben via actieve verenigingen of enthousiaste (vak)leerkrachten reeds

Algemene uitgangspunten:

- werken in en met kleine veelal zelf gekozen speelgroepen, voor het vergroten van het aantal balcontacten en dus leerkansen en de mogelijkheid tot differentiatie, van 1 - 3, 3 - 3 (of 4 - 4), 6 - 6, naar 3 - 9

- probleemgestuurd lesgeven met name met de introductie van 'echte' spelregels.

Specifieke uitgangspunten:

- slaan heeft prioriteit één omdat het kenmerkend is voor deze spelen en door de leerlingen als meest uitdagend wordt ervaren (hot)
- tikken is altijd goed! Pas later wordt het spel uitgebreid naar 'branden' op de honken (vangen = not)
- duel pitcher-slagman kan worden uitgesteld, met de volgende opbouw:
 - statief
 - toss
 - 'coach pitch' (teamgenoot gooit 'lekker' aan)
 - pitchen door de tegenpartij (derde jaars?)
- de activering veldspel wordt mede bepaald door keuze van de bal (grote en hardheid), honkafstand en de hoek van het veld
- de keuze voor een basis/eindspel in een les wordt gemotiveerd door te wijzen op ervaringen uit voorgaande les(sen)
- het organisatorisch mogelijk maken dat er binnen de diverse speelgroepen (tijdelijk) gespeeld wordt met andere spelregels, afhankelijk van niveau en spelontwikkeling
- het gefaseerd invoeren van spelregels is afhankelijk van het niveau van het veldspel en het evenwicht tussen aanval/verdediging waarbij gelet wordt op:
 - wisselen tussen aanval en verdediging:
 - ieder slaat een vast aantal keren
 - plus 1-regel: ieder slaat een vast aantal keren + 1 uit
 - 3 uit wissel, met een maximaal aantal slagmensen (eventueel gecombineerd met de +1 uitregel)
 - 3 uit wissel.
 - honklopen na een vangbal:
 - spel gaat door, alleen slagman uit spel dood, lopers keren ongehinderd terug
 - spel dood, loper kan op terugweg uitgemaakt worden
 - spel levend.

Ten aanzien van wanneer je welke regels invoert zou ik zeggen: neem waar, zie en handel daarnaar. Uiteraard is je

Concentratie

FOTO: ANITA RIEMERSMA

handelingsplan sterk afhankelijk van je vakdidactisch concept en je doelgroep, maar mijns inziens voer je nooit een volgende stap uit omdat het spel nu eenmaal zo is.

Materiaalkeuze

Afhankelijk van de leeftijd (grootte van de handen) bieden wij het spel aan met zogenaamde Soft-touch ballen, waarbij wat betreft de balgrootte rekening dient te worden gehouden met gooiemogelijkheid en slagsnelheid/afstand. Des te kleiner de bal, des te makkelijker te gooien, echter des te hoger de balsnelheid en afstand bij een slag. Praktijkervaring wijst uit dat voor de eerste fase in het voortgezet onderwijs de 11 inch soft-touch bal het beste voldoet. Lichtere knuppels zijn eenvoudiger hanteerbaar en slaan de ballen harder weg. Kleinere handschoenen zijn beter hanteerbaar en dwingen tot een betere

techniek (vangen in de pocket in plaats van de flap), de meeste standaard voortgezet onderwijs handschoenen zijn vaak te groot.

Afstanden

De keuze van de honkafstand is een kwestie van ervaring. Zorg voor balans tussen aanval en verdediging. In eerste instantie wil je graag dat slagmensen succes ervaren, maar als dat leidt tot een gevoel van kansloosheid bij de verdediging laat dan snel ingrijpen en vergroot de afstanden dusdanig dat het ook voor de verdediging aantrekkelijk blijft.

In het tweede deel van dit artikel een verder vervolg van op de eventuele keuzemogelijkheden en een groot aantal praktische suggesties.

Correspondentie:
michelausems@planet.nl